

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ____ ” _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Фіскальне та митне адміністрування»
на тему: «Система оподаткування юридичних осіб»

Виконавець:

студентка Факультету фінансів та
банківської справи

Малишева Софія Вячеславівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Дубовик Ольга Юхимівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ.....	5
1.1.Історичні аспекти становлення та розвитку системи оподаткування юридичних осіб в Україні.....	5
1.2.Характеристика основних податків і зборів, що сплачуються суб'єктами господарювання.....	13
1.3.Сутність та основні риси спеціальних податкових режимів в Україні.....	28
РОЗДІЛ 2 ОЦІНЮВАННЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ.....	36
2.1.Аналіз впливу основних податків і зборів на наповнення дохідної частини Зведеного бюджету України.....	36
2.2.Діагностика впливу податкового навантаження на виробничу діяльність підприємств в Україні	48
2.3Застосування економіко-математичного моделювання щодо прогнозування чистого прибутку ТОВ «Торгівельний дім «Камбіо»».....	59
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ.....	66
3.1.Адаптація зарубіжного досвіду щодо оподаткування суб'єктів господарювання до українських реалій.....	66
3.2.Основні проблеми системи оподаткування юридичних осіб та шляхи їх вирішення.....	75
ВИСНОВКИ.....	84
Список використаних джерел.....	87
Додатки.....	94

ВСТУП

Актуальність теми. Економічний стан держави залежить від ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Обсяг податкових надходжень, що надходить від юридичних осіб, складає значну частку в доходах Зведеного бюджету України. Сприяння високого рівня конкуренції між суб'єктами малого та великого підприємництва, розширення спектру товарів та послуг, сприяння розвитку науки і техніки є одними з першочергових умов, які повинна забезпечити держава для сталого економічного розвитку.

Однак в той час, коли держава робить усе можливе для мобілізації податкових коштів до бюджетів, юридичні особи шукають шляхи оптимізації податкового навантаження легальні та нелегальні, щоб зберегти максимально можливий прибуток. Як результат, існує цілий ряд податкових схем, які використовують підприємства та мільярдні кошти, які щороку втрачає Зведений бюджет. Саме тому питання удосконалення системи оподаткування юридичних осіб є актуальним, що спонукало до вибору даної теми дослідження.

Свій внесок у дослідження в галузі системи оподаткування юридичних осіб та його удосконалення внесли такі вітчизняні вчені, як М. О. Слатвінська, М. М. Садовенко, О. М. Світовий, Т. В. Куць, К. К. Уллубієва, А. М. Слюсар та ін.

Об'єктом дослідження є система оподаткування юридичних осіб.

Предметом дослідження є економічні відносини між державою та юридичними особами-платниками податків з приводу утримання частини їхніх прибутків у вигляді податків з метою створення загальнодержавного централізованого фонду грошових ресурсів.

Метою дослідження є аналіз специфіки оподаткування юридичних осіб в Україні задля внесення пропозицій щодо оптимізації податкового навантаження на них.

Для досягнення мети передбачається вирішити ряд основних задач:

- дослідити історичні аспекти становлення системи оподаткування юридичних осіб;
- розглянути основні податки і збори, які сплачуються юридичними особами на загальній системі оподаткування;
- охарактеризувати спрощену систему оподаткування підприємств, специфіку її застосування;
- дослідити вплив податкового навантаження на виробничу діяльність на прикладі реального суб'єкта господарювання;
- обґрунтувати необхідність реформування чинної системи оподаткування юридичних осіб;
- запропонувати основні шляхи удосконалення системи оподаткування юридичних осіб;

Інформаційною базою дослідження є дані Податкового кодексу України, навчальних посібників, підручників, матеріалів періодичних видань, дані з офіційних сайтів Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, Державної фіскальної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Європейської комісії та податкових служб країн ЄС.

У процесі дослідження використовувалися такі методи: історичний – при вивченні процесу появи та становлення системи оподаткування юридичних осіб; аналізу та синтезу – при дослідженні економічної сутності та місця ПДВ, АП та податку на прибуток підприємств у податкових надходженнях ЗБУ; статистичного групування – для аналізу динаміки надходжень до бюджету податків; моделювання – для побудови математичної моделі; порівняння – для вивчення можливостей застосування зарубіжного досвіду.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (69 найменувань) та 3-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 99 сторінок. Основний зміст викладено на 78 сторінках. Робота містить 18 таблиць, 17 рисунків.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі здійснено теоретичні узагальнення стосовно становлення та розвитку системи оподаткування юридичних осіб в Україні, виявлено проблеми та запропоновано шляхи їхнього вирішення.

В результаті проведеного дослідження було виявлено уразливі сторони чинної системи оподаткування юридичних осіб. Аналіз показав занижку продуктивність ПДВ та податку на прибуток підприємств, попри позитивні номінальні показники надходжень податку до Зведеного бюджету. Крім того, було виявлено, що бюджет України щороку втрачає мільярдні кошти через існування низки сірих схем для ухилення від оподаткування. У дипломній роботі запропоновано шляхи удосконалення чинної системи оподаткування юридичних осіб.

На підставі отриманих даних було запропоновано шляхи вирішення, зокрема вживання заходів боротьби з сірими схемами ухилення від оподаткування, впровадження прогресивної системи оподаткування ПДВ, розширення переліку підакцизних товарів, а також відмовитися від справляння податку на прибуток та запровадити замість нього податок на виведений капітал. Також запропоновані шляхи боротьби зі схемами ухилення від оподаткування.

За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Становлення чинної системи оподаткування юридичних осіб пов'язано із набуттям Україною незалежності та обранням ринкової економіки та виходу на світовий ринок, як основного напрямку розвитку, що вимагало створити відповідну законодавчу базу;

2. Впровадження спеціальних режимів оподаткування стало необхідним у зв'язку з кризою, яка торкнулася суб'єктів малого підприємництва та агропромислових виробників. Першочергово як тимчасовий захід, єдиний податок та фіксований сільськогосподарський податок стали додатковим

джерелом поповнення дохідної частини бюджету через що вони залишилися на постійній основі.

3. Найбільш значущими податками у структурі доходів Зведеного бюджету, які сплачуються юридичними особами є непрямі податки – податок на додану вартість та акцизний податок, частка яких у структурі податкових надходжень складає 48%. Податок на прибуток підприємств є другим вагомим джерелом – прямим податком наповнення бюджету після ПДФО;

3. З'ясовано, що основу податкових надходжень складають податки на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості (ПДФО, ПП) та внутрішні податки на товари та послуги (ПДВ, АП). Не зважаючи на позитивну динаміку зростання номінальних надходжень від ПДВ та податку на прибуток, ефективність їхнього справляння значно нижче за номінальну ставку оподаткування, на що впливають як пільги та операції, що звільнено від оподаткування, свідоме приховування податкової бази від оподаткування, а також наявності великого відсотку підприємств, які регулярно звітують та нарощують збитки;

4. Результати аналізу фінансової звітності ТОВ «ТД «Камбіо» показали, що рівень податкового навантаження порівняно із загальним податковим навантаженням по Україні є низьким, проте оптимальним конкретно для даного суб'єкта господарювання. В тому числі, навантаження мінімальне за рахунок того, що підприємство до грудня 2019 року не було платником ПДВ, а також не є виробником підакцизної продукції та платником податку на землю та податку на нерухоме майно.

5. Розрахунок прогнозних даних на 2020 рр. ТД «Камбіо» показав, що спостерігається тенденція до зменшення чистого прибутку, який у 2020 році повинен скласти – 11 915,8 грн., тобто підприємство отримає збиток.

6. Аналіз досвіду зарубіжних країн та країн ЄС показав, що рівень податкового навантаження в Україні знаходиться на середньоевропейському рівні, проте має певні істотні відмінності. Так жодній європейській країні не

притаманна ставка ПДВ 0% для експортерів, а сама шкала є диференційованою, тобто кожна знижена ставка застосовуються до певної соціальної групи товарів.

7. Важливим питанням удосконалення системи оподаткування юридичних осіб є наявність різних схем, до яких вдаються підприємці для того, щоб знизити своє податкове навантаження та зберегти прибутки. Боротьба з цими схемами потребує активного обміну інформацією вітчизняних та зарубіжних контролюючих органів у поєднанні із реформуванням роботи органів податкової служби та реформуванням законодавчих актів, зокрема Податкового кодексу та Кодексу законів про працю.

8. З'ясовано, що податок на додану вартість є неефективним, в тому числі через наявність ставки у 0% для експортерів. В результаті держава не встигає покривати заборгованість з бюджетного відшкодування, а експортери ризикують потрапити під пильний контроль з боку податкових органів, результатом чого може стати вихід у тінь. Реформа ПДВ в частині відмови від нульової ставки та впровадження диференційованої ставки дозволить розвантажити бюджет та зменшити обсяг тіньового ринку.

9. Регулювання урядом попиту на алкогольні та тютюнові вироби спираючись на європейський досвід призвело до нераціональних темпів підвищення ставок акцизного податку. До того ж першочергова сутність АП полягала в оподаткуванні предметів розкоші. Для вдосконалення справляння податку рекомендовано розширити перелік підакцизних товарів та скоротити темпи росту акцизів на алкоголь та тютюнові вироби.

10. В умовах економічного падіння податок на прибуток підприємств вважається відверто застарілим та неефективним. Багато великих компаній не зважаючи на щорічні збитки продовжують вести свою діяльність, виводять капітал в офшори. Для стимулювання ділової та інвестиційної активності доцільно відмовитися від справляння податку на прибуток та замінити його податком на виведений капітал.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України редакція від 13.08.2020 № 2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/ed20200813#Text>.
2. Тульчинський Р. В., Змієнко М. О. Податкова система України, її недоліки та шляхи реформування. – 2009. – С. 1
3. Податкова система: Навчальний посібник / [Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.]; за ред. В.Г. Баранової. – Одеса: ВМВ, 2014. – С. 47
4. Закон України редакція від 01.04.1994 № 1251-XII Про систему оподаткування URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1251-12/ed19940401#Text>.
5. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – М.: Соцэкгиз, 1962. –684 с.
6. Закон Української РСР від 25.06.1991 № 1251-XII «Про систему оподаткування» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1251-12/ed19910625#Text>.
7. Указ Президента Союза Советских Социалистических Республик от 29.12.1990 №УП-1272 «О введении налога с продаж» URL: <http://economics.kiev.ua/download/ZakonySSSR/data01/tex10518.htm>.
8. Закон Союза Советских Социалистических Республик от 14.06.1990 №1560-1 «О налогах с предприятий, объединений и организаций» URL: <http://economics.kiev.ua/download/ZakonySSSR/data01/tex10847.htm>.
9. Указ Президиума Верховного Совета СССР от 26.01.1981 «О местных налогах и сборах» URL: <http://economics.kiev.ua/download/ZakonySSSR/data02/tex13561.htm>.
10. Постановление Совета Министров СССР от 24.01.1990 №76 «О налоговой службе» URL: <https://www.kommersant.ru/doc/265849>.
11. Индекси споживчих цін у 1992-2019pp. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/ct/cn_rik/isc/isc_u/isc_gr_u.htm.

12. Указ Президента України від 31.07.1996 № 621/96 "Про заходи щодо реформування податкової політики"
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/96#Text>.
13. Слатвінська М. О. Особливості становлення та етапи реформування податкової системи України / М. О. Слатвінська // *Evropský časopis ekonomiky a management*. – 2018. – Том 4. – Вип.1. – С. 34-44.
14. Садовенко М. Причини та наслідки впровадження податкової реформи в Україні / Марина Садовенко. // *Економічний аналіз*. – 2012. – №10. – С. 326–331.
15. Світовий О. М. Економічна сутність та функції податку на додану вартість у зернопродуктовому підкомплексі України / О. М. Світовий. // *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету*. – 2014. – №1. – С. 213–216.
16. Уллубієва К.К. Додавлена та додана вартість: сутність та взаємозв'язок понять в бухгалтерському обліку / К.К. Уллубієва // *Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки*. – Житомир: ЖДТУ, 2009. – № 4 (50). – С. 170-173.
17. Фрадинський О. А. Еволюція акцизного оподаткування в Україні / О. А. Фрадинський. // *Вісник Хмельницького національного університету*. – 2009. – №1. – С. 112–116.
18. Закон України редакція від 18.12.1991 № 1996-ХІІ «Про акцизний збір»
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1996-12/ed19911218#Text>.
19. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 № 741 «Про перелік товарів (продукції), на які встановлюється акцизний збір, та ставки цього збору»
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/741-92-%D0%BF/ed19921226#Text>.
20. Куць Т. В. Економіко-правові аспекти податку на прибуток підприємства / Т. В. Куць, В. А. Пікуля. // *Молодий вчений*. – 2017. – №11. – С. 1211–1213.

21. Мельникова Л. О. Економічна сутність та роль податку на прибуток підприємств у системі державних фінансів України // Культура народів Причорномор'я. – 2011. – С. 69-71
22. Канонішена-Коваленко К. Екологічний податок від А до Я. Київ: Фондація «Відкрите Суспільство», 2017. – 108 с.
23. Земельний кодекс України редакція від 16.10.2020 № 2768-III
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#n1847>
24. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України : в 3 т. / [кол. авт.] ; заг. ред. М.Я. Азарова. – К.: Міністерство фінансів України, Національний університет ДПС України, 2010. – 2389 с.
25. Указ Президента України від 03.07.1998 № 727/98 " Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва"
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/727/98/ed19980703#Text>.
26. Закон України від 22.05.1997 №283/97 "Про внесення змін і доповнень до Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств та організацій"
URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
27. Чопенко В. Пенсійні «сльози» селян/ В. Чопенко // Дзеркало тижня. – 2003. – № 43. URL: http://gazeta.dt.ua/ECONOMICS/pensiyni_slozi_selyan.html
28. Закон України від 15.01.1998 № 25/98-ВР «Про запровадження в порядку експерименту єдиного (фіксованого) податку для сільськогосподарських товаровиробників» URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/25/98%D0%B2%D1%80/ed19980115#Text>
29. Закон України від 17.12.1998 № 320-XIV «Про фіксований сільськогосподарський податок» URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320-14/ed19981217#Text>
30. Закон України від 28.12.2014 №71-19 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/71-19>
31. Андрієвський К. В. Спеціальні податкові режими / Автореферат на здобуття ступеню канд. юр. наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і

- процес; фінансове право; інформаційне право. – Х.: Національна юридична академія імені Ярослава Мудрого, 2009. – 29 с.
32. Жирова Г. В. Формирование специальных налоговых режимов в республике Казахстан: автореф. дис. кан. эконом. наук: 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит». – Саратов, 2002. – 22 с.
33. Слюсар А. М. Спеціальні податкові режими в системі державного регулювання економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. держ. упр. : спец. 25.00.02 "механізми державного управління" / Слюсар Анатолій Миколайович – Київ, 2013. – 23 с.
34. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text>
35. Про проект "Загальнонаціональна (всеукраїнська) нормативна грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення" URL: <https://ngo.land.gov.ua/uk/about/>.
36. Єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва: протиріччя та перспективи / Л. М. Демиденко, В. І. Демиденко // Финансовые услуги. - 2017. - № 6. - С. 12-15.
37. Бюджетний кодекс України редакція від 13.12.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20191213#Text>.
38. Державна казначейська служба України URL: <https://www.treasury.gov.ua/>.
39. Валовий внутрішній продукт (у фактичних цінах) за період 2015-2019 р.р. URL: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2003/vvp/vvp_kv/vvp_kv_u/arh_vvp_kv.html.
40. Турянський Ю. І. Ефективність пдв: теоретичні та емпіричні оцінки. Економіка та держава. 2014. № 11. С. 28–31.
41. Калабухова С. В. Аналіз податкової ефективності суб'єкта господарювання // Економічний аналіз. – 2018. – №. 28 (4). – С. 193-199.

42. Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2010-2019) URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2018/fin/fin_new/fin_new_u/chpr_ek_vsm_m_2010_2019_ue.xlsx
43. Директива від 21.06.2011 № 2011/64/ЄС "про структуру і ставки акцизів, що застосовуються до тютюнових виробів" URL: <https://ips.ligazakon.net/document/EU110048>.
44. Податковий менеджмент у схемах і таблицях: Навчальний посібник. – Харків: Видавництво «ПромАрт», 2018. – С. 144.
45. Наказ «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання плану-графіка проведення документальних планових перевірок суб'єктів господарювання» Витяг від 23.08.2011 № 495 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0495837-11#Text>
46. Цимбалюк І. О., Міщанчук О. О. Особливості визначення податкового навантаження на рівні держави та регіону // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. – №. 3 (2). – С. 101-106.
47. 2020 Index of economic freedom: 2020 Macro-economic data URL: <https://www.heritage.org/index/explore?view=by-variables&u=637401998644028665>
48. Коновалова О. В., Лохвицька І. Аналіз податкового навантаження та його вплив на стан економіки України // Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. – 2013. – №. 10 (1).
49. Моделювання інформаційно-вимірювальних систем: Конспект лекцій [Електронне видання]/Уклад.: Кравченко І. В. - К.: НТУУ «КПІ», 2017. – 79с.
50. Білоцерківський О. Б. Економіко-математичне моделювання : Текст лекцій / О. Б. Білоцерківський, Н. В. Ширяєва, О. О. Замула. – Х.: НТУ "ХПІ", 2010. – С. 5
51. Індекси споживчих цін у 1992-2019рр. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/ct/cn_rik/isc/isc_u/isc_gr_u.htm

52. Doing business – Ease of doing business in Ukraine URL:
https://www.doingbusiness.org/en/data/exploreeconomies/ukraine#DB_tax.
53. Шведське податкове агентство (Skatteverket) URL:
<https://www.skatteverket.se/>.
54. Social security contribution – Employers in Sweden URL:
https://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/taxDetails.html?id=888/1577833200
55. Sales Taxes in USA URL: <https://taxfoundation.org/state-tax/sales-taxes/>
56. Internal Revenue Service (IRS) URL: <https://www.irs.gov/>
57. Alcohol Taxes in USA URL: <https://taxfoundation.org/state-tax/alcohol-taxes/>
58. Taxes in Europe Database URL:
https://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/splSearchForm.html
59. Фаріон М. М. Порівняльний аналіз джерел формування доходної частини бюджету країн ЄС та України. / М. М. Фаріон // Ефективна економіка. – № 8. – 2016 р. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5109>
60. Main national accounts tax aggregates URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/GOV_10A_TAXAG__custom_230453/default/table?lang=en
61. Слюсаренко, К. В. Соціальна політика ЄС: сучасні виклики і перспективи / Катерина Володимирівна Слюсаренко, Марина Михайлівна Садовенко // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. – Том 27. – № 1. – С. 80-90.
62. Як підприємства, що активно працюють, роками демонструють збитковість URL: <http://officevp.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/print-388959.html>
63. Дослідження тіньової економіки в Україні: майже чверть ВВП – або 846 млрд гривень – перебуває в тіні URL:
<https://bank.gov.ua/ua/news/all/doslidjennya-tinovoyi-ekonomiki-v-ukrayini--mayje-chvert-vvp--abo-846-mlrd-griven--perebuvaye-v-tini>.

64. Уникнення оподаткування в Україні: основні джерела втрат державного бюджету URL: <https://case-ukraine.com.ua/publications/uniknennya-opodatkuvannya-v-ukrayini-osnovni-dzherela-vtrat-derzhavnogo-byudzhetu/>.
65. Кримінальний кодекс України редакція від 26.01.2011 № 2001-05 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2001-05#Text>
66. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» від 16.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#Text>
67. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо детінізації виробництва сільськогосподарської продукції. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68259
68. Інфографіка щодо загальних підсумків експорту товарів і послуг України у 2019 році. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e3c3c882-4b68-4f23-8e25-388526eb71c3&tag=TendentsiiEksportuInfografika-eksport->
69. Директива Ради ЄС № 2006/112/ЄС від 28.11.2006 року про спільну систему податку на додану вартість. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_928